

ZIETA LITERARA

PROLETARI DIN TOATE TARILE, UNITI-V!

Anul II, nr. 46 (88) - Joi 17 noiembrie 1955

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R.

6 pagini 50 bani

IMAGINEA CONTEMPORANILOR

Un cititor pasionat și sensibil n-a confundat desigur niciodată literatura cu un ood de maniere elegante sau cu orice alt soi de asemenea opere închinată bunei comportări în societate. Dimpotrivă, mai fiecare lector care s-a așezat în lumea cărților, creată după chipul și asemănarea celei reale, s-a simțit cu osebire atras către acea figură cărăia însuși autorul și acordă toată preferința și dragostea, către acel erou care constituie o pilă de umanitate, de sacra neliniște sau de demnități omenescă, și s-a voit aserenea lui Pentru a crea acest erou care s-a născut în lumea cărților, în lumea cărților, în lumea cărților...

De cele mai multe ori, în marea literatură a trecutului, eroul preferat, cel către care mergeau simpatia și admirația noastră, ca și dorința sinceră de a-l semăna, era un inadaptabil, un gânditor palid și trist, un călător înfrigurat dar fără noroc, și de cele mai multe ori un învinș. De ce frumusețea morală, nobilimea generatoare de mari căutări, alături de genul și genului omenesc, care au fost Shakespeare și Tolstol, au rețepat numeroase valente ale epocii lor, înfrățind contemporanilor tragedia naturilor superioare, înzestrate, atât de demne a fi pilde de nobilitate năzuințe și atât de nefelicite în societatea nedrept organizată.

De cele mai multe ori, în marea literatură a trecutului, eroul preferat, cel către care mergeau simpatia și admirația noastră, ca și dorința sinceră de a-l semăna, era un inadaptabil, un gânditor palid și trist, un călător înfrigurat dar fără noroc, și de cele mai multe ori un învinș. De ce frumusețea morală, nobilimea generatoare de mari căutări, alături de genul și genului omenesc, care au fost Shakespeare și Tolstol, au rețepat numeroase valente ale epocii lor, înfrățind contemporanilor tragedia naturilor superioare, înzestrate, atât de demne a fi pilde de nobilitate năzuințe și atât de nefelicite în societatea nedrept organizată.

De cele mai multe ori, în marea literatură a trecutului, eroul preferat, cel către care mergeau simpatia și admirația noastră, ca și dorința sinceră de a-l semăna, era un inadaptabil, un gânditor palid și trist, un călător înfrigurat dar fără noroc, și de cele mai multe ori un învinș. De ce frumusețea morală, nobilimea generatoare de mari căutări, alături de genul și genului omenesc, care au fost Shakespeare și Tolstol, au rețepat numeroase valente ale epocii lor, înfrățind contemporanilor tragedia naturilor superioare, înzestrate, atât de demne a fi pilde de nobilitate năzuințe și atât de nefelicite în societatea nedrept organizată.

De cele mai multe ori, în marea literatură a trecutului, eroul preferat, cel către care mergeau simpatia și admirația noastră, ca și dorința sinceră de a-l semăna, era un inadaptabil, un gânditor palid și trist, un călător înfrigurat dar fără noroc, și de cele mai multe ori un învinș. De ce frumusețea morală, nobilimea generatoare de mari căutări, alături de genul și genului omenesc, care au fost Shakespeare și Tolstol, au rețepat numeroase valente ale epocii lor, înfrățind contemporanilor tragedia naturilor superioare, înzestrate, atât de demne a fi pilde de nobilitate năzuințe și atât de nefelicite în societatea nedrept organizată.

De cele mai multe ori, în marea literatură a trecutului, eroul preferat, cel către care mergeau simpatia și admirația noastră, ca și dorința sinceră de a-l semăna, era un inadaptabil, un gânditor palid și trist, un călător înfrigurat dar fără noroc, și de cele mai multe ori un învinș. De ce frumusețea morală, nobilimea generatoare de mari căutări, alături de genul și genului omenesc, care au fost Shakespeare și Tolstol, au rețepat numeroase valente ale epocii lor, înfrățind contemporanilor tragedia naturilor superioare, înzestrate, atât de demne a fi pilde de nobilitate năzuințe și atât de nefelicite în societatea nedrept organizată.

DEMNIȚARUL

Superbele colane de marmură, albesc, Atunci cînd noaptea și strînge aripile de umbre. Tes razele, gingașe frînturi de arabesc Pe-mbătrînite ziduri de coridoare sumbre Dar sună sus și vesel un „bună ziua” clar Și vâstele ecuri se-mprăstie, profunde. Salută ziua nouă un tinăr demnitar Și parcă-ntr-un pas, cu glasul grav, răspunde. Și urcă demnitarul, cu pasul măsurat, Netulburînd a scării severă mărăție, Deși puștină vremea de cînd s-a dezvățat Să sară peste trepte, grăbit, ca-n studenție... Biroul îl așteaptă: cristale, marochin. Cad greu în roșii falduri domoștele perdele Ia niște foi și-n tîhnă le răstoiește lin. Dar, încordat — se-oprește. Și mîinile i-s grele. Sofale și fotolii, cristale — toate pier. Amețitor cum sule-al țigării fum subțirel

Sînt oameni care strîgă, se bat, visează, cer, În paginile-acestea fierbinți de sub privire. Sînt întrebări ce-n zbucium își caută răspuns, E-un mare vis în pagini — și să se frîngă poate. Și-l pare rău că încă el n-a trăit deajuns, Că nu le știe lesne găsi un leac la toată. Căci limpede-i ea zua: nu poți să dăluiești, Să-nfrîngi împotrivirea puterilor dușmane, Ca arhivar nevolnic de inimă omenescă, Registrator cumințe de pasiuni umane Cî trebuie să năzu, să spulberii erzii, Să știi să dai asaltul — chiar fără glas de goarnă — Problemelor mărunte de ficcare zi, Cu-avîntul curerii Palatului de Iarnă. ...Și oșenit, cu-n zîmbet, — de recite ferești El își lipsește fruntea puternică și trează. Nalt, profilat pe-orășul cu străzi sârbătoarești, Tovarășul ministru, o clipă doar, visează...

Florin Mugur

ACADEMIA REPUBLICII POPULARE ROMINE A SARBĂTORIT PE MIHAIL SADOVEANU

Acad. prof. TRAIAN SĂVULESCU, președintele Academiei R.P.R.:

Deschizător al drumului spre realismul socialist

Mihail Sadoveanu a călcat trel sferturi de veac pe drumul vieții lui bogate în înălțări. Pășește acum cu încredință voinicie în al patrulea pătrar. Îl stîm în față cu lubre și venerație adîncă nu numai pentru această împlinire de vîrstă — vom avea multe, multe prilejuri de felul celui de azi — ci dorim, colegi din Academie și de breaslă, să-l mărturisim vie recunoștință pentru sîmțina aleasă pe care a înfîpt-o în inima poporului ca să încolțescă, să înfrățescă și să rodească; să arătăm cît ne este de scumpă o vîrstă pe care cu atîta osteneală a strîns-o, nu pentru al lui folos și multumire, ci pentru ridicarea și înălțarea celor mulți.

Cinci decenii și mai bine au trecut de la apariția celui dintîi volum de Povestiri, sub înscătușă lui M. Sadoveanu, în anul 1904, au pornit năvalnic de sub teascurile tiparului alte trei volume: Soimii, Dureri înăbușite, Crîșma lui Moș Precu, dovind de la început o maturitate artistică, care fusese însă plămădită tîcut în ant de ucenicie, și o formă de expresiune surprinzător de nouă și viguroasă.

De la acest eveniment literar cu un puternic răsunet în lumea scriitorilor și cititorilor, an de an, M. Sadoveanu, fără întrerupere, a îmbogățit literatura noastră cu noi volume de povestiri, nuvele, romane, amintiri, traduceri. Cu o neostenită productivitate, el a răspuns în toată vremea, aprecierii și gustului public, precum și celor mai pretențioase exigențe artistice.

Prin autenticitatea neaș românească, opera literară a lui M. Sadoveanu a fost foarte prețuită și de străini. Ea a căpătat un caracter de universalitate, de generalitate, neatinș de opera unui alt scriitor român. Cădintii traduceri au apărut în anul 1905, iar acum, unele lucrări ale lui M. Sadoveanu — Baltagul, Noptile de Sînzine, povestirile Nada Florilor, Nicoară Potoavă, Mitrea Cocor — sînt citite de zeci de milioane de oameni de pe întreg globul. În U.R.S.S. și țările de democrație populară ele sînt foarte prețuite. Traduse în vreo 16 limbi, sînt tipărite cam în tot atîtea milioane de exemplare.

Cu toată diversitatea de subiecte tratate, de priveliști înfățișate, de idei și sentimente exprimate în cea mai bogată și colorată limbă românească, cele peste 120 volume tipărite de Sadoveanu se înfățișează unu din punct de vedere al concepției, al privirii asupra lumii. Bine încheiate, ele dau autorului în fața vieții și a desfășurării ei în decursul veacurilor și dogoresc de iubire pentru oameni și omenie.

Vasta operă a lui M. Sadoveanu, fără perche în literatura noastră în care se privește conținutul, atmosfera, tendința și limba, cuprinde cele mai reale documente pentru cunoașterea virtuților, entuziasmul, frîmțărirea, năcăzurii poporului românesc. Toate aceste manifestări, Sadoveanu le-a cunoscut ca nimeni altul și ni le-a comunicat nouă și generațiilor care vor veni.

Trec altora sarcina de a se ocupa de realismul, naturalismul, lirismul, impresionismul, descriptivismul, moldovenismul, semănătorismul, poporanismul — sau mai știu cu cîte alte „isme”, etichete lipite de estelii lucrărilor din diferite timpuri pe prilejul lui Sadoveanu. Unora dintre rafinații artiști, dintre subțiri selecționări în mediul orășenesc de altă dată le este străin deosebit de sătesc în care se desfășurată viața poporului nostru în curs de milenii. El îl dojenesc pe Sadoveanu, că eroul romanțelor, nuvelor și povestirilor sale sînt oameni simpli, fără reflexiune, cu viața redusă pînă la stereotipii în pustia țărănească sau în monotonia turgrilor de odinioară. Îl mai aduc vina că și-a ales ca loc al scrierilor acestor erou umilii, hanul, crîșma, moara, sălbăticia bălților,

desimea codrilor, sau pentru drumeții vînturătorii de talie, focul de la marginea șleaului, în jurul căruia poposeau la talpasă plîn în zori, Sadoveanu nu a înfățișat viața sator cu sentimentul melancoliei nuii dezrădăcinat.

Așa erau oamenii vremurilor trecute și numai așa putea să-l zugrăvească Sadoveanu — cu portul și vorbă lor, cu primitivitatea în care au fost înținuți, cu profeticitatea lor. Dacă ar fi procedat altfel, ne-ar fi dat o literatură falsă, nereală. Dar aceasta este o scîdere? I se poate imputa moara pe care cu atîta osteneală a strîns-o, nu pentru al lui folos și multumire, ci pentru ridicarea și înălțarea celor mulți.

Cinci decenii și mai bine au trecut de la apariția celui dintîi volum de Povestiri, sub înscătușă lui M. Sadoveanu, în anul 1904, au pornit năvalnic de sub teascurile tiparului alte trei volume: Soimii, Dureri înăbușite, Crîșma lui Moș Precu, dovind de la început o maturitate artistică, care fusese însă plămădită tîcut în ant de ucenicie, și o formă de expresiune surprinzător de nouă și viguroasă.

(Continuare în pag. 4-a)

La sedința solemnă a Academiei R.P.R.: Mihail Sadoveanu sîmțit de tov. Alexandru Moghioroș, prim vicepreședinte al Consiliului de Miniștrii R.P.R.

Vineri, 11 noiembrie, Academia Republicii Populare Romine a ținut o sedință solemnă închinată sărbătorii academice Mihail Sadoveanu cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani.

La sedința solemnă au participat: tovarășii: Alexandru Moghioroș, prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștrii, Simion Bughici, vicepreședinte al Consiliului de Miniștrii, Constanța Crăciun, ministrul Culturii, acad. Ilie Murgulescu, ministrul Învățămîntului, Constantin Prisnea, prim-locuitor al ministrului Culturii, acad. micieni, membri corespondenți ai Academiei R.P.R., cercetători ai institutului Academiei R.P.R., scriitori, oameni de artă și cultură, oameni ai muncii, studenți.

Sedința a fost deschisă de acad. prof. C. I. Parhon. Au luat cuvîntul academicienii: prof. Tudor Viannu, Zaharia Stancu, prof. dr. N. G. Lupu și prof. Traian Săvulescu, președintele Academiei R.P.R.

Încheierea a vorbit maestrul Mihail Sadoveanu. Publicăm în acest număr cuvîntările rostite de acad. prof. Traian Săvulescu și acad. Zaharia Stancu. Cele lalte cuvîntări vor apare în nr-ul viitor al „Gazetei Literare”.

PROBLEME ACTUALE

POEMUL EPIC

Înținim și folosim adeseori expresia: „un erou de baladă” pentru a defini pe un om ale cărui fapte, a cărui comportare socială, au o măreție și o semnificație deosebite. Ștefan cel Mare este un erou de baladă; vitejii ostaii romîni de la 1877 au luptat cu un eroism care le-a făcut adevărați eroi de baladă; Ilie Pintilie, voinicul comunist ilogalist, este un erou de baladă. Adică erou care merită să fie cîntat într-un poem epic — balada fiind, cum se știe, corespondentul folcloric al poemului epic din literatura cultă.

Asadar, practica vieții curente a impus poemul epic ca o specie preferată atunci cînd e vorba de reliefa marilor calități și marilor fapte ale oamenilor. Sînt și alte expresii, de asemenea intrate în vorbirea curentă și folosite în aceiași cazuri: zicem, de pildă, că o întreprindere se desfășoară „epopic” sau că e „de proporții epice”. Cu alte cuvinte, abordarea poemului epic devine o necesitate atunci cînd faptele sau eroii se impun prin amploarea și prin semnificația lor socială deosebită, prin reliefa lor. Dintre-odată, ajungem la concluzia că abordarea poemului epic în zugrăvirea unor oameni și fapte depășește simpla utilizare a unei modalități sau a altora, a unei specii literare sau a altora, depășește deci treapta meșteșugului și, uneori, a specificului sau preferințelor poetului pentru un gen sau altul, epic sau liric. Zugrăvirea unui „erou de baladă”, a unor fapte „de proporții epice”, în poeme epice, devine rezultatul atitudinii poetului față de respectivul erou, față de respectivele fapte.

Afirmăm că nu bogăția materialului de viață, nu mulțimea sau durata

faptelor sînt determinante pentru poet atunci cînd abordează poemul epic, ci determinată este amploarea, semnificația fenomenului.

De unde, în clipa înscătușă, concluzia că poemul epic a redevenit la ordinea zilei, date fiind în primul rînd amplasarea și semnificația deosebită a faptelor care se petrec azi în țara noastră, marea suferință a oamenilor care săvîrșesc aceste fapte.

Trîm azi o epocă în care caracteristică este și garanția stabilității, a trînciniei idealurilor și înfăptuirii umane. Inspirația se bucură nu doar de răgazuri, ci de un climat cu totul favorabil marilor creații epice. Faptul și oamenii care poartă cele mai înalte semnificații ale vremii se dezvăluie scriitorilor prin însăși forma de viață a statului, a regiunilor. „Erou de baladă”, faptele „de proporții epice” sînt arătate în toată strălucirea lor de către speciile noi noastre vechi, care promovează eroismul ca pe principiul său călăuzitor.

Zugrăvirea „eroilor de baladă”, a faptelor „de proporții epice” capătă semnificația unei situații pe pozițiile moralei noastre, a socialismului, care iubeste, admira și dă ca pildă eroismul din trecut și din zilele noastre, îl ridică la înălțimea normei supreme de comportare cetățenească.

Tomai de aceea, în articolul anterior *) am scotit ca un semn al timpului nostru reinvierea poemului epic. Adăugăm al că abordarea poemului epic în zugrăvirea măreției oamenilor și eroilor noastre, în evocarea marilor fapte din trecutul apropiat și îndepărtat, ni se pare rezultatul apei

Asupra monumentalului opere a maestrului nostru iubit, Mihail Sadoveanu, critici de seamă au făcut de-a lungul anilor, și mai cu seamă în ultimul timp, numeroase și interesante și unori ample studii în care au analizat unul sau altul din nenumăratele aspecte ale acestor opere.

Fără îndoială că asupra vastelor opere a lui Mihail Sadoveanu — operă care va trăi cît vor trăi pe acest pămînt poporul român și limba română — se vor scrie mereu și mereu noi studii. Fiecare cercetător va găsi în opera sadoveană noi tîlcuri și noi frumuseți. Este, aceasta, soarta operelor mari dăruite în alba mară a nepieritoare de cel puțin aleși și răsăriți din milocul popoarelor cu rîrul har al geniului.

Mie, vă rog să-mi îngăduiți, cu acest prilej, să subliniez un aspect asupra căruia s-a strălucit mai puțin și anume: iubirea adîncă a poporului nostru pentru opera lui Mihail Sadoveanu și pentru autorul acesteia opere, legătura trîncinată dintre poporul nostru și opera lui Mihail Sadoveanu. Legătura trîncinată dintre poporul nostru și autorul acesteia opere, maestrul nostru iubit, Mihail Sadoveanu, celălaltul Mihail Sadoveanu, tovarășul Mihail Sadoveanu.

Pentru aceasta, vă rog să-mi îngăduiți să evoc în fața d-voastră și a maestrului nostru iubit, eteva întîmplări mai vechi și mai noi.

Cîndva, cu multe decenii în urmă, într-o casă săracă de țară, dintr-un sărac sat din bogata cîmpie a Dunării, se adunaseră, într-o seară de iarnă, pentru a sta împreună de vorbă, cum aveau ei obiceiul, cîțiva țărani.

Venise, și se află acolo printre ei, și o învătătoare cu chipul frumos, dar ușor ofilit de trecerea anilor. Era o femeie harnică și înțeleaptă, care își lubea profesiunea ei și care lubea poporul de jos, venit în satul acela, de dincolo de Carpați, din imperiul habsburgic, unde sotiul ei pierise în temniță pentru participare la mișcările revoluționare ale romînilor ardeleni. Ei îi plăcea să stea de vorbă nu numai cu copiii pe care îl învătă, căre, dar și cu oamenii vîrstnici cărora le povestea cîte ceva din cele ce se petreceau pe atunci în lume și îi citea pagini din unele cărți pe care le avea în bibliotecă acasă.

În seara aceea, țărani adunați în casa cu tavanul scund, așezați pe marginea patului de scînduri vorbeau despre iarna aspră care năpădise în tîinderile, despre birurile grele impozitive cărora nu găseau apărare, despre foamea care, și în acel an, bătea la ușile lor.

Soba de lîm era caldă și pe lîngă ea se găseau grîndă cîțiva copii, care ascultau vorbele abia soptite, atât de amare, pe care le rosteau cei mari. Copiii erau învătăți să asculte întotdeauna. Să asculte și să tacă.

După un timp, învătătoarea s-a ridicat și a mîrit lumina lămpii, apoi a deschis o carte pe care pînă atunci o lîmuse subsoara și a început să citească pagină cu pagină.

În tăcerea depîlnă ce s-a lăsat atunci se auzea numai răsunărea ușor-răsunărea a oamenilor înghiștii acolo și glasul ei, bun și dulce. „Povestirile din război”, pe care ea le citea, plăceau ascultătorilor. Plăceau și îi impresionau puternic.

Tirziu de tot, cître miezul nopții, cînd glasul învătătoarei părea oșbit și lectura a luat sfîrșit, unul dintre ascultătorii a întrebă:

— Doamnă, cine a scris această carte?

— În vîntul, îi cheamă Mihail Sadoveanu. Este un mare scriitor al nostru.

În războiul pentru independență, purtat de soldații ruși și de soldații romîni pe cîmpiele Bulgariei, din satul acela plecaseră șapte bărbați. Cînd nu se mai întorseră. Numele lor erau scrise cu mari litere de titlud pe o hîrtie înmățată și așezată sub geam și hîrtia aceea se păstra, ca o iconă, prinsă pe unul din zidurile bisericii. Din cei doi supraviețuitori, unul se afla în seara aceea în casa despre care vorbea. Era veterarul gornist al satului, care sunase cu ani și ani în urmă goarna lui, care acum era strîmbă și veche, pe parapetele înșingerate ale Grivelei. El și-a sters pe furis ochii care-l lăcerăm ușor. L-am auzit spunînd:

— Asadar, faptele noastre din război cu turcii nu-au fost uitate. Nici suferințele noastre, cîle le-am îndurat, n-au fost uitate. Nici cuvintele noastre n-au fost uitate, cîte le-am

(Continuare în pag. 4-a)

Însemnări DE AZI ȘI DE IERI

Adam e un făcădu de țărani dintr-o comună de pe lîngă Arad. Aseară a trecut să mă vadă. Și-a împlinit stagiul militar în București și vine să-și ia rămas bun. Îi privesc. Nu era el slab nici cînd a venit în Capitală, dar acum mă să nu-l recunosc.

— Mi-a mers bine, Adam. Rîde: un fruct roșu cu un șirag de stîmțuri albi.

— Mi-a mers bine, nu mă pot plînge. Uitați-vă și dumneavoastră. Haina civilă nu-i mai încapă. Îl poftesc să sadă, dar rămîne în picioare, căci se grăbește. Îl pleacă trenul. Îmi scutură mîna, mă invită să îi la vada la Semlac, satul lui: „Avem gospodărie colectivă frumoasă, n-o să eu pară rău”.

— Și pleacă. Acum am rămas singur. Dar chipul lui sîmțos mă urmărește. Cum arătau altădată oamenii după ce țeseau din armată? Cum erau ei tratați în timpul serviciului militar? Cum se purtau superiorii cu oștașii de rînd?

Deschid căteva cu însemnările mele de acum vreo cincisprezece ani și citesc: „Luni, Alaltieri am prelat la cazarma regimentului 2 artilerie grea „efectele”. Le-am prelat așa cum mîna fost date: pline de păduchi, căci degeaba îi streptam cu mașina de călcat, de vreme ce a doua zi recrutat în mod automat alții, împrumutați de la vestimintele celorlalți oștași.

Cînd m-am prezentat la regiment, un locotenent s-a consultat cu unul dintre plutonierii majori: — Ce-l facem pe asta? Un alt plutonier major a sărit: — Să-l iau la mine, la grădina, la Mogoșoaia.

Pe urmă m-a măsurat de sus pînă jos și a renunțat.

Celălalt major o înclină să mă facă pluton la „domnul colonel”. Nu am rămas nici la asta. Din furtive... Căci mi-am dat seama, cîrind după aceea, că plutonul e un soldat care stă la usa colonelului și încasează palme de la ofițeri. Mai trebuie, de asemenea, să fie înarmat cu un petec de cărăie pentru înstruțitul oștazilor ofițerești.

— Nu am trimis, pînă la urmă, la telefon. Trimit, continuu, fără oprire. Încerc să arăt că nu-i omenesc să fie așa: un serviciu continuu.

Locotenentul (Balmaz) mă învătă „cum să fac”:

— Dă și dumneata acolo ceva bani și-ți găsești înlocuitor, ca să poți mîna și dormi acasă. Simplu. Dar eu n-am bani... — În acest caz, faci cum știi.

— Odată cu mine, a intrat încă un soldat, un țărăn voinic, de vreo patruzeci de ani. Umeli drepti, puternici, cap rotund, tuns înfrățit solid, însă ochii — mici, pierduți, turburi, ospălmîntați.

— Ce-l cu tine, mă? — strigă marșalul.

— Omul nu răspunde.

— Nu-ai? Ce-l cu tine?

— Tăcere.

— Nu răspunzi, mă? Ești surd?

— Nu răspunde: omul o trîntură.

— Într-adevăr: om e surd; s-a învătă de pe front.

— Șase bombe au căzut lîngă el și nici mărul nu l-au zgriat, dar l-au spart timpanele.

Ostașul are și acum privirea unui om suferit și cuprins de o panică nebună. Expresie care contrastă cu o fermătaie carul sale.

— Domnule locotenent, — izbucnește ostașul — domnule locotenent, ce mă fac eu? Cînd deschid gura, îmi intră aerul în cap de se-nrîne locul cu mine...

— Presiunea pierdută, no desigur, căi detelor și-și dă singur sentința: — Eu nu mai sînt om...

— Și marșul îl mai înțără odată, din adnctul boicului, furios la culme că nu-l aude.

Plutonul Enache Drăgu vine cu zumbetul pe buze și-mi spune: — Plec pe front!

— ?

— Păi, da' cum! Decît să mă-ninc aici în floarea și bătaie, mai bine pe front. Acolo cel puțin știu că sînt pe front.

Explicăția pierdută de pe front a lui Enache Drăgu nu era tocmai asta. Am aflat-o cea mai trîziu.

Trimis de ofițeri în diferite părți, omul era căutat, în lipsă, de locuitorul comandantului. La însoțirea, îl aștepta porția de pumni.

Cînd încerca să explice ofițerilor călăd fiind pluton — nu se poate deplasa, mîna bătaie de la acesta. Cerc vîdoa...

Nemaiplînd răbda, a căutat să înfășeze „situația” locuitorului de comandant:

— N-am vrut să-mi părădesc postul și m-a bătut domnul ofițer X. Am plecat și acum m-am lovit dumneaovăstră. Nu mă pot împărți în două, că-s om și eu.

Explicăția a avut un efect imediat: două palme zăruvane (alte două...) și:

— Mîine pleci pe front!

Asta-i adevărul în povestea lui Enache Drăgu.

...

...

...

...

...

...

Mihail Gațina

Eugen Jbeleanu

(Continuare în pag. 4-a)

Comandantii si armata

— FRAGMENT —

Georghe Trifan, foștii șef al fabricii de textile, era un om de vreo cincizeci de ani, mărunt și înțesat. Măstafa veșnic zbrănită îi dădea o înfățișare de om încremțat, parcă gata în orice clipă să se certe. Rar își lăsa cazele, trebuia să se fi întipărit ceva foarte grav ca el să pornească prin sechii să caute pe cineva. Acum, trezind prin înflător, femeile își întoarseră capul în urmă lui. Dar el nu se sinchisi de asta. Merse drept, spre cabina montorilor unde-l știa pe Gherasim.

— Găsi aplacat asupra unei plese stricate. Se apropie de el și-l șopti la ureche:
— A fost Horvath la mine.
— A ieșit din închisoare?
— Da. De două zile. După masă la cinci ne întâlnim acasă la Farcaș. Înflăntăm organizația de partid.
— Bine, dar de ce-mi spui toate astea la ureche?
— Ai dreptate, rise Trifan. M-am oboșnuit... Nu utoa, după masă la cinci.

Cu asta, la fel cum venise, înset, porni înapoi spre cazangerie. Gherasim privi lung în urma lui. „Adeci totu-i așa cum l-a spus se demuri Horvath. Rar om ca Ghilță Trifan!”

Unii tovarășii din fabrică îl înțelegeau însă greșit. Spuneau deschi că bătrînul e vîndut baronului. Toată neînțelegerea pornea încă din 36 de la greva cea mare. Singurul om care n-a ascultat de consensul dat a fost el. N-a părăsit așa cazanul decât după 24 de ore de la declararea grevei generale. Cînd în sfîrșit a ieșit din fabrică a încercat să explice ceva unui șef de pichet, dar acesta a dat din mișci și l-a scuipat în față. Toți cei care erau prin apropiere, văzîndu-l că nici nu încercase să se aplece, l-au considerat trădător. Trifan și-a scos numai batista și s-a șters pe față. Tăsoarele pe care el le convinsese să participe la grevă, au umbilat vreo patru zile după el și s-au bătut. Horvath era la închisoare. După un timp, cînd s-a întors, l-a chemat pe Trifan să-l judece.

Abia atunci a ieșit adevărul la suprafață. Dacă el n-ar fi rămas la post ca să stingă focul, cazele ar fi sărit în aer. Și nu asta era scopul grevei, ci să se obțină un salariu mai bun. A fost foarte greu pînă ce oamenii l-au acceptat din nou. Și cum era și normal, cu multe rezerve.

Pe strada Mețeanu 2, în locuința lui Farcaș, erau adunați cinci oameni: Horvath, Trifan, Gherasim, Farcaș și Suru.

Tot orașul era în fierbere. La cîteva clădiri din centru s-a arborat drapelul roșu și oamenii comentau evenimentul privind în jur dacă nu sint cumva auzii. Unii spuneau că la aeroport se mai dădeau lupte cu cei cîțiva aviatori germani, care au rămas de goli trupele. Alții erau informați că, încă înainte de sosirea trupelor sovietice, nemii și ungurii vor veni la Arad și vor întîri linia de apărare care se întinde de la Mureș pînă în munții Bihorului. De două zile de cînd s-a anunțat trecerea armatei romine de partea sovieticilor, țărîni nu mai veneau la piața cu alimente. Populația, speriată de evenimentele care trebuiau să urmeze, cumpăra tot ce găsea în prăvălii; străzile erau aglomerate cu gospodine încărcate cu fel de fel de mărfuri netrebnice: mături, borcane cu muștar, hîrtie de prîns muște, crăciți și conserve militare puse în comerț de dezertori.

În curtea prefectorii, unde funcționarii au adunat toate portretele lui Hitler și ale lui Antonescu să le ardă, cineva a dat foc unei sure. Un funcționar sperat de flăcări, a început să strige că vin nemii și toată a-dunătura s-a năpustit spre țesere. Unei femei l-a rupt rochia, și scama, la Cornul Vînzătorului se transmitea știră (binecunoscut cu lux de amănunte) cum a fost călcat în picioroane rominca de către comișii maghiari.

În fața partidului național țărănesc, oamenii se adunau în cozi lungi să admire tricolorul, pe care domnul Iuliu Maniu l-a sărutat înainte de a pleca ultima oară în străinătate. Un sergent de stradă cu o pălărie civilă în cap, cînta din răspătorii „Deșteaptă-te Romine”, oprindu-se numai atunci cînd, lîngă el, cocotat pe un scaun de bucătărie, Moga, proprietarul librăriei „Cartea germană” citia o proclamație formată din 4 puncte:

1. Ardealul să fie al Ardelenilor. 2. Ardealul trebuie să fie o republică, independentă, democratică, recunoscută și garantată de Statele Unite ale Americii, de Brazilia și de Anglia. 3. Să se introducă ca limbă națională a Ardealului, limba esperanto și 4. Să se garanteze prin constituție amorul liber.

După citirea proclamației intitulată „Proclamația de la Arad” sergentul începu să cînte din nou. Ucenicul librăriei „Cartea germană”, care se afla prin apropiere, îl aclama pe stăpînul său:
— Trăiască Moga unu, regele Ardealului!

În acest timp, Moga împărțea înșing de tîniche, pe care era gravată prima literă a alfabetului, înconjurată de cunună de lauri. El susținea că asta va fi stema viitoare republici, dar ce tătenii onorabili ai orașului știau că înșingele au aparținut fostei asociații sportive „Avîntul”.

La plata de vechituri, un soț prins în flagrant delict cu o prostituată, încreca să explice soției și oamenilor a-dunați să assiste la scandal că femeia cu care fusese văzut, a fost o sponsoară germană pe care locmal vroia s-o aresteze.

Nimeni nu știa nimic și toată lumea știa totul. Un comisar, vînd să dovedească convingerile sale democratice, eliberă toți pungașii din beciurile poliției. Seara, de îndată ce se întunecă, nu se mai putea circula pe străzi. Trezătorii erau somași și, cei care nu se opreau, erau cîruiți cu gloanțe. Mamele își încheidau copiii în casă, apărîndu-le povești despre micșorii care fac cîrnă din carne de porc. Primarul orașului, Dr. Eremia Ion se refugie la Pîncota, dar cu doi kilometri înainte de a intra în comună a fost jefuit de o bandă de dezertori care lineau în spaimă toate cătunele din împrejurimi.

Despuiat de întreaga sa avere se întoarse la Arad și se închise în sala de consiliu a instituției. Nu lăsa pe nimeni, nici măcar pe cunoscuți să intre la el. Rezolva toate treburile comunei strîngînd și dînd sarcini prin gaura cheii.

— Bărbuț de ce nu-l achi? Se întoarse spre Trifan: L-ai anunțat?
— Nu l-am găsit acasă. Vecinii spun că s-a refugiat la Radna.
— S-a refugiat?... Parcă nu-mi vine să cred...
— Cam în același timp cînd cineva dintre cei adunați pomeni numele lui Albu, un mic funcționar de la fabrica de textile, care a dat ceva bani Ajutorului Roșu, acesta stătea în cabina tobaronului Wolman.

— M-ași chemat, domnule baron?
— Da, dragă Albu... Am auzit că se înființează Partidul Comunist și dumneata verifică condițiile de prezență. Nu e bine... Ar trebui să fii mai activ. Ar trebui să mă înjur.

— Albu făcu ochi mari, își scoase ochelarii aburii și-i șters în colțul batistei care îi aflăra din buzunarul de sus al vestonului.

— Da, dragă Albu... Ar trebui să fii mai activ.
— Nu au trecut nici două ore de la această întîlnire și Albu, cocotat pe o mașină de filat, își agita brațele în aer:
— Pînă cînd să ne lăsăm exploați de baron! Pînă cînd să ne lăsăm vîgăuiți! Da, tovarășii! Noi muncitorii conștiința de misiunea noastră de clasă va trebui să lupăm împotriva tuturor exploatorilor.

Muncitorii îl priveau mirați, pe urmă, înflăcărați de curajul lui Albu, începură să strige și ei:
— Așa-i!...
— Așa-i!...
— Domnu'Albu are dreptate!

Pop, un muncitor mic, pipiriu, cu fața stăfîdită cu o mașină pusă la soare, se cățăra și el pe mașină și începu să cînte Internaționala.
— În seara constituției comitetului județean provizoriu, Horvath a înființat un miting în fața primăriei. Cele câteva afișe scrise cu creioane colorate și răspîndite la atelierle C.F.R., la fabrica de vagoane și la celelalte întreprinderi mai mari din oraș, au dat rezultate negleptate. Pe vremuri, nici la zece mai nu se aduna atîta lume ca acum, la primul miting al Partidului Comunist. Cu jumătate de oră înainte de începerea sedinței apărură și Bărbuț, Avea cercăne la ochi și se scuza foarte pe scurt:
— Mi-am dus nevasta la spitalul din Radna. E tare bolnavă.
— Lasă acum asta. Bine că ai venit. Tu ești mai cunoscut în oraș. Ai să deschizi mitingul.

Bărbuț (în un discurs frumos de la fereastra sălii de consiliu a primăriei. Avea o voce groasă de bariton. Știa să apese pe consoane, să vorbească înflăcărat, să facă pauze lungi și să rostogolească cuvintele într-un torent a-prig. Înaintea Farcaș, rosti un discurs în limba maghiară, iar Albu se angajă să vorbească nemțește. Fură aplaudați toți oratorii și mitingul se sfîrși cu întonarea Internaționala. Văzînd însă că oamenii nu vor să se împărăție, Suru îl însărcină pe Albu să se ducă în piață și să țină cuvîntări despre felul cum va trebui milita armata eliberatoare, care urma să sosească a doua zi în oraș.

— În cele din urmă, cînd Trifan descule ușa sălii consiliului, Dr. Eremia Ion năvăli în încăperea și vru să-l ceară socelea lui Horvath pentru faptul că a fost dos din propriul său birou.
— Cu ce drept? — strigă — dar n-avui timp să-i sfîrșesc întrebarea. Horvath îl prinse de reverul hainei și-l întrebă:
— Spune-mi, meștere, în cît timp poți să ne ridici un arc de triumf la intrarea în Micalaca?

— Ce? Bîgii primarul.
— Da, Ai înțeles bine. Un arc de triumf, în cinstea primirii trupelor sovietice. Eu îți dau termen pînă mîine la prînz!
— Termen mie?... Dumneata?... eu... care...
Horvath îl scutură de umeri:
— Pînă mîine la prînz am spus! Abia în clipa aceea își dădu seama primarul că Horvath îl vorbește foarte serios. Își mîngîiea umerii scăpați din strînsărea grăsunului și începu să bilbibe:
— Păi, cum să spun, domnule... noi n-avem nici birne, nici oameni... nu se poate...
Horvath îl făcu semn lui Trifan să se ducă la ușă, să nu fugă primarul. Acesta, speriat, se uită în toate părțile să-și găsească un aliat. Într-o singură clipă însă își dădu seama că e înconjurat numai de oameni necunoscuți. Încet, pe neobservate se trase spre fereastra, cu gîndul să strige după ajutor.

Horvath îl urmări pas cu pas. Cînd îl ajunse, îl prinse din nou de reverul hainei și-l săltă pe pervazul ferestrei. Cineva dintre cei de față începu să chicotească. Păscu, un muncitor cu părul vîlvoi, din echipa de pază, se rugă de Horvath:
— Aruncă-l afară! Te rog, Horvath, aruncă-l afară!
— Primarul îngheți în sec și se făcu alb ca laptele. Nu putu să scoată nici un cuvînt. Horvath îl împinse în afară. În așa fel ca acesta să poată privi în gol.
— Pentru faptașii ai avat birne, domnule primar! Pentru Armata Sovietică n-al! P!

— Am... am... Două arcuri de triumf văzînd... Două arcuri!... Numai lăsați-mă! Am doi copii... Lăsați-mă...
Horvath îl trase înapoi în încăperea: — Păi vezi că e bine cînd ne înțelegem?
— Cei din sala de consiliu izbucniră în rîs. Numai muncitorul cu părul vîlvoi privi cu ciudă spre Horvath:
— De ce nu-l aruncă afară?... Că minte ca un porc!... N-are nici un copil și bate pe toți oamenii de la primărie... Pe tata tot îl-a pălmuit, bătă-l dumnezeu! Te rog, Horvath, aruncă-l afară!

Văzînd că Horvath n-are de gînd să-l arunce pe domnul doctor Eremia Ion pe fereastră, se repezi spre primar. Acesta îl prinse pe Horvath de mînă

și se ascunde în spatele lui. Horvath se postă în fața lui Păscu:
— Stai liniștit omule... Nu te repezi ca un lup. Va veni și timpul socotelilor.
După ce Păscu se liniști, Horvath se întoarse spre primar:
— Atunci sper că ne-am înțeles... Miine dimineață te apuci să construiești arcul de triumf.

— În drum spre casă, Trifan îl dojeni pe Horvath:
— N-ar fi trebuit să glumești cu primarul... Poate o să mă avem nevoie de el.
— Dacă o să avem nevoie de un primar, o să punem pe unu' de-al nostru. Trifan clătîna nemulțumit din cap. I se păreau prea complicate cele spuse de Horvath. Întrebă:
— Nu crezi că ar fi fost mai bine să așteptăm unele instrucțiuni de sus?...

— Ba da, făcu ironic Horvath. Poate mîine sau poimîine o să primim una. Parcă o văd: „Inființăm organizația locală de partid”. Ce alte sarcini am putea primi?... Acum, în aceste zile, oamenii de legătură sînt folosii pentru treburi mult mai importante. De aia sîntem comișii, să nu ne lăsăm fiții de eveniment. Desigur, peste o zi, dînd, cînd vor sosi trupele sovietice și se va restabili ordinea, va fi totul mult mai ușor. Dar pînă atunci noi n-avem dreptul să stăm cu mîinile în sine! Și nu uita, că și sovieticii vor aștepta un ajutor din partea noastră. Nemții au distrus aeroportul. Asta tot noi va trebui să-l reparăm.

Lîngă el, la marginea trotuarului, o femeie cu haine cusute din saci vindea porumb fierc. Își ținea mărfa într-un cărucior de copil, nu nou.
— Dacă tu nu veneai, spuse gînditor Trifan, noi am fi așteptat și ne cadă mîna din cer.
— Nu-i adevărat! Cînd am fost ieri la mine, am trecut și pe la Farcaș. Măsură la mîna organizația de partid din fabrică. M-am uitat la oamenii adunați și am recunoscut pe cîțiva. Unul dintre ei a fost arestat odă cu mine, dar nu s-a găsit nimic asupra lui și astfel i-au dat drumul după trei luni de zile. Prin el am putut să reiau legăturile cu Bucureștiul și tot prin el am aflat că treburile se se întîmplă schimbarea, dar nu știam exact ziua. Și iată că nici pînă azi nu-i știu numele. Apoi cu oameni ca el n-ași fi așteptat să cadă mîna din cer... Pe urmă, s-a întors și Farcaș și era și Bărbuț aici. Asta a lucrat bine. N-a avut nici o cădere.

— N-a avut că...
— Ce vrei să spui cu asta?
— Nimic. M-am gîndit și eu cu voce tare. Dracu se știe descurca prin toate cîte se întîmplă. Nu vrei să luăm un porumb?
— Nu. Și te sfătuesc Trifan, să nu te mai gîndești cu voce tare. Nu e sănătos. Dar spune-mi, tu ai fost tot timpul acasă. Pe nevastă-mea cine a ajutat-o?
— Nu știu.
Horvath își mîngîiea bărbia:
— Sînteți băleți buni cu toții. Nici ea n-a aflat. Și primea bani în fiecare săptămînă. Cineva îi punea sub ușa. Mi-a povestit că a încercat să stea la pîndă, dar n-a reușit să afle nimic.

Horvath tăcu. Pe urmă, după cîteva pași, îl bătu pe Trifan pe umăr:
— Și mai spu că dacă nu veneam, voi ați fi stat cu mîinile în sine... Numai de n-ași fi ațit de gras ca un porc. Dar nu-nimic! Sint ațit de multe de făcut, încă foarte în curînd am să să facă vreo douăzeci de kilograme. Rise. Ai să vezi, am să fii cel mai frumos băiat din Arad.
— Omul nu știe niciodată cînd glu-meșii și cînd ești serios.
— Acum nu filosofa. Elena ta ce mai face?
— A-măbrîntit.
— Păi lîngă tine nici nu-l de mirare. Mai bei?...
— Numai dacă am ce...
— Acum pentru un timp nu trebuie să ai.

Pe urmă, fără nici o trecere, începu să vorbească despre altocea, despre Gherasim care i se păru un bălat de

treabă, dar prea moale.
— Moale pe dracu! făcu Trifan. E ca pipirac. Sare ca un țigru.
— Nici asta nu e bine... Trebuie să avem grijă de el.
Dimineața, Horvath află că Albu, din proprie inițiativă l-a silit pe baron să confectioneze cincizeci de drapеле roșii pentru împodobirea orașului.

Abia trecuse de ora prînzului și sute și sute de oameni porniră spre Micalaca, unde, sub supravegherea lui Gherasim, patru oameni de la primărie înălțau un arc de triumf. Ghîrlan-dele de brad, înlocuite în jurul stîlpilor, dădeau un aer sărbătoresc. Zece drapеле roșii (din cele cincizeci obținute de Albu de la baron) împodobeau construcția încă neterminată. Din lăzi și din niște scnduri smulse dintr-un gard din apropiere urma să se înalțe și o mică tribună de unde avea să vorbească comandantul primelor detașamente sovietice. Se aflase de la niște oameni, care se refugiaseră din fața Armatei Roșii, că sovieticii părăsiseră Deva, și acum înaintau spre Radna. Păscu, care se învîrtea ca o sîrlează în apropierea construcției primare sarcina să țină legătura cu poliția pentru menținerea ordinii în oraș. Fericit că primise în sfîrșit și el misiune mai de doamnă ajută, fugi într-un suflet la Prefectura Poliției.

La ora patru sosi la Micalaca și Farcaș. Însoțit de Horvath și de Bărbuț, măsură la mîna arcul de triumf și se arătară mulțumii. Pe urmă, Farcaș trimise pe cineva după Albu, ca acesta să mai facă rost de cîteva metri de pinză roșie pentru vagoazele tribunei. Nu trecu decît o oră și Albu și-l bătu pe umăr și-l numi responsabil cu ornatarea. Mîndru de această distincție, Albu înveli totul în pinză roșie.

— Cățărît în virful arcului, Gherasim fixa locmal cu cretă o seceră și un ciocan, cînd se auziră primele huruituri de tancuri. Deși Horvath îl strigă să se dea jos, Gherasim rămase acolo ca să fie primul care dă ochi cu sovieticii. Spre mirarea tuturor însă, zgometul nu venea dinspre drumul Romînei, ci din direcția Curticiumului. „Or fi ocolii rușii orașul și nu cadă în capcană” — se gîndi Gherasim — și, întorcîndu-se în partea opusă, descoperi cîteva tancuri nemțești.

— Nemții!... Vin nemții!... strigă cît îl ținu gura și era cît pa-ci să cadă.
În clipa aceea, la capătul străzii apărură primul tanc german. Cuprînsi de panică, oamenii începură să alerge care încotro. Nimeni nu se așteptase la nemți. Mitralierele de bord demarară rîndurile celor adunați.

Lupta inegală nu dură mult: tancurile sfîrșiră arcul de triumf, tribuna împodobită cu pinză roșie.
În oraș negustorii își traseră rulourile de tablă ale prăvăliilor și în mai puțin de jumătate de oră nu se mai vedea nici un am pe stradă. Cîțiva unguri doar, naționaliști înflăcărați, care au văzut alături de nemți și trupe ungurești, au ieșit în stradă cu drapеле maghiare. Ca prin minune, în centrul orașului au reapărut steagurile cu crucea înfrîntă.

Primarul, care se închisese din nou în sala de consiliu, auzind zgometul tancurilor, se ascunde sub masă. Pe urmă, recunoscînd marșurile nemțești, ieși din ascunzătoare și se apropie de fereastră. „Nemții!... Doamne, doamne!”... De bucurie nu mai știa ce să facă, să ridă sau să plîngă; deschise ferestrele și se aplecă afară. Văzînd că nu e observat, începu să strige: „Heil Hitler!”, „Heil Hitler!”, pînă cînd un tancist îndreptă mitraliera spre el. Nu se auziră decît cîteva pocnituri seci: primarul, Dr. Eremia Ion, își desfăcu brațele de parcă ar fi vrut să îmbrățișeze întreaga coloană motorizată de pe stradă și căzu de la etajul doi. Un țigan care se afla prin apropiere îl usură de ceasul de la mîna (tot nu se mai putea folosi de el) apoi, năvrînd să facă treaba pe jumătate, îl descălță cu o îndemănare nebanuită.

Cineva, care văzu în apropierea gării cadavrul unui cefierist, vesti că SS-iștii

impușcă pe toți oamenii în uniforme. Factorii poștali, vameșii și poliștii își dezbrăcaseră imediat uniformele.
În oraș se decretă starea de asediu. În seara zilei intrară trupele nemțești în oraș. Întregul act de partid se înfîlți pe Mețeanu, la Farcaș. Nu lipsea decît Trifan.

— Păscu a fost omorât, comunică Suru. Stă întins în fața poliției... Un timp nu vorbi nimeni. Stăteau în jurul mesei, tăcuti, îngîndurați. De afară se auzeau împușcături. Horvath se duse la fereastră, pe urmă propuse ca Farcaș și Suru să plece la Radna în întîmpinarea trupelor sovietice ca să-l anunțe de situația din oraș. Deși nemulțumit, Farcaș se supuse. Ceru însă să nu plece împreună, ca nu cumva, în caz de arestare, să cadă amîndoi.

— Iar noi—arătă Horvath spre ceilalți — organizăm rezistența. Vorbea cu atîta simplitate de parcă ar fi spus că vrea să vizioneze un meci de fotbal. Bărbuț, care stătea lîngă fereastră, clătîna din cap. Gherasim își spuse: „Ce altocea ar putea să facă?... Pe urmă își aduse aminte de Păscu. Acesta stă întins undeva pe caldarîm și nu va mai putea niciodată să ceară socoteală primarului că l-a pălmuit pe tatei-său... Hei! că de îndată ce l se va ivi ocazia să îndeplinească această ultimă dorință a lui Păscu.

Horvath îl întrerupse șirul gîndurilor:
— Cînd se va lăsa întinericul facem rost de arme. Nu dădu lămuriri cum și în ce fel. Și cu asta socoti că totul e aranjat. Căută după o tablă de șah, dar nu găsi în locuința lui Farcaș decît o perche de cărți de joc, uzate. Întrebă: Cine știe 667?...

Nu-i răsunase nimeni. Gherasim nu știa. Bărbuț stătu tot lîngă fereastră, în dosul perdelelor, și privea îngîndurat în stradă. Albu clătîna din cap în semn că nici el nu știe. Era palid și-i frîmțina mîinile. Îi era teamă să vorbească, să nu-și trădeze emoția.

— Nu e nimic dacă nu știi. Am să vă învăț. Tu Bărbuț poți să rămîi lîngă fereastră, să vezi ce se mai întîmplă. Așa... Fiți atenți... uite, fiecare primește cite cîțiva cărți...
Albu, deși se descurca greu în nou joc învățat, avu un noroc extraordinar: cîștigă de cinci ori una după alta. Tenindu-se că ceilalți o să se supere pe el, își arunca așii și tururile, dar, ca și cum ar fi fost un făcut, tot el cîștiga. Îi tremura bărbia și clipa de cea o bufină.
— Tu țreziți, îi spuse în glumă Horvath.

Albu sîrî în picioare și-și dădu cuvîntul de onoare că a jucat cîștit.
— Sint cîștit, zău dacă nu.
Horvath aruncă plicisii cărțile pe masă și spuse nu fără răutate:
— Ești un prost dacă nu știi de glumă...
Albu își lăsa privirile în jos ca o fată rusinată.

Pe la ora nouă, Horvath și Bărbuț plecară în recunoștere.
Albu aștepta cîteva minute în liniște, pe urmă se duse la Gherasim:
— Și tu crezi că am trișat?
— Nici pînă acum nu ți-ai dat seama că Horvath a glumit?
— Mie nu-mi fac glumele astea...
La cîrți joc todeauna cîștiti.
Nesfîntul ce să mai spună, se așeză lîngă fereastră și începu să-și curteze unghieile. Gherasim îl privi cu încredere.
Echipa de recunoștere se întoarse abia pe la ora 11. Fața lui Horvath radia. Ținea în mîna o pușcă automată și două carabine.

— Pe drum poate mai facem rost de o armă. Pînă atunci ne ajung și astea. Și acum pregătiți-vă, ne ducem în podul Catedralei. Acolo n-o să ne bănuțască nimeni. Descălțați-vă. Tot nu e frig și cel puțin n-o să faceți zgomet.
Gherasim se uită la el cu mîndrie. „Asta comandant, nu glumă!” Cînd se aplecă să se descalce, observă că Horvath nu avea în picioare decît niște ciorgi țigule la călcîi.
— Podul Catedralei Catolice, luminat numai de razele lunii prin cele câteva țigle de sticlă, părea un imens covec. Peste tot, ațirnau agațele de grînzii, prapori date la reformă, capete de

șinții sparte, cădeimețe ruginite și tablouri cu malta prefecă. Umbrile erau părălente, iar mirosul de tîmție și aer stătut împrumutat podului ceva misterios, straniu. Horvath se lovea de o statuie de Ipos a sfîntului Antoniu și începu să înjure. Vocea i se risipi înec, ca un ecou. Bărbuț își aprinse o țigară. Flacăra chibritului, neverosimil de puternică, îi lumină fața: părea tornat din cer.

Abia în tur, cînd începu să se luminezze, reușiră să-și creeze posturi de control de unde puteau să cuprindă strada principia a orașului.
Pînă pe la prînz nu se întîmplă nimic, afară de faptul că, comandantul militar german ordonă o paradă în fața primăriei. De sus, din podul Catedralei, se puteau vedea toate pregătirile.

— În curînd intrăm și noi în acțiune, spuse Horvath, care stătea de pază lîngă o țigă rădicată. Nu risipiți gloanțele!

Parada militară a fos deschisă prin împușcarea unui maior german care trecea în revistă trupele motorizate, gata de defilare.
— Bravo Gherasim! îl bătu Horvath pe umăr. Nu știam că ești un ochitor atît de bun.
— Își fixă pușca mitralieră la umăr și seceră și el cîteva SS-iști. „Asta în amintirea lui Păscu” spuse și strîns din dinți.

Gherasim îi cercetă fața. Era netedă, fără cute, ca o mîinge. Uite, stă aici, împușcă SS-iști în amintirea lui Păscu și acasă îl așteaptă familia și nevastă-sa. Și de bunăseamă, ar fi fost pe deplin justificat dacă rămînea acasă: abia venise din închisoare. Dintr-odată îl veni să-l strîngă mîna, dar nu cuteză să se apropie de el: „O să crează că sint un copil”.

— Bravo Gherasim! îl bătu Horvath pe umăr. Nu știam că ești un ochitor atît de bun.
— Își fixă pușca mitralieră la umăr și seceră și el cîteva SS-iști. „Asta în amintirea lui Păscu” spuse și strîns din dinți.

Gherasim îi cercetă fața. Era netedă, fără cute, ca o mîinge. Uite, stă aici, împușcă SS-iști în amintirea lui Păscu și acasă îl așteaptă familia și nevastă-sa. Și de bunăseamă, ar fi fost pe deplin justificat dacă rămînea acasă: abia venise din închisoare. Dintr-odată îl veni să-l strîngă mîna, dar nu cuteză să se apropie de el: „O să crează că sint un copil”.

— Bravo Gherasim! îl bătu Horvath pe umăr. Nu știam că ești un ochitor atît de bun.
— Își fixă pușca mitralieră la umăr și seceră și el cîteva SS-iști. „Asta în amintirea lui Păscu” spuse și strîns din dinți.

Gherasim îi cercetă fața. Era netedă, fără cute, ca o mîinge. Uite, stă aici, împușcă SS-iști în amintirea lui Păscu și acasă îl așteaptă familia și nevastă-sa. Și de bunăseamă, ar fi fost pe deplin justificat dacă rămînea acasă: abia venise din închisoare. Dintr-odată îl veni să-l strîngă mîna, dar nu cuteză să se apropie de el: „O să crează că sint un copil”.

— Bravo Gherasim! îl bătu Horvath pe umăr. Nu știam că ești un ochitor atît de bun.
— Își fixă pușca mitralieră la umăr și seceră și el cîteva SS-iști. „Asta în amintirea lui Păscu” spuse și strîns din dinți.

Gherasim îi cercetă fața. Era netedă, fără cute, ca o mîinge. Uite, stă aici, împușcă SS-iști în amintirea lui Păscu și acasă îl așteaptă familia și nevastă-sa. Și de bunăseamă, ar fi fost pe deplin justificat dacă rămînea acasă: abia venise din închisoare. Dintr-odată îl veni să-l strîngă mîna, dar nu cuteză să se apropie de el: „O să crează că sint un copil”.

— Bravo Gherasim! îl bătu Horvath pe umăr. Nu știam că ești un ochitor atît de bun.
— Își fixă pușca mitralieră la umăr și seceră și el cîteva SS-iști. „Asta în amintirea lui Păscu” spuse și strîns din dinți.

Gherasim îi cercetă fața. Era netedă, fără cute, ca o mîinge. Uite, stă aici, împușcă SS-iști în amintirea lui Păscu și acasă îl așteaptă familia și nevastă-sa. Și de bunăseamă, ar fi fost pe deplin justificat dacă rămînea acasă: abia venise din închisoare. Dintr-odată îl veni să-l strîngă mîna, dar nu cuteză să se apropie de el: „O să crează că sint un copil”.

— Bravo Gherasim! îl bătu Horvath pe umăr. Nu știam că ești un ochitor atît de bun.
— Își fixă pușca mitralieră la umăr și seceră și el cîteva SS-iști. „Asta în amintirea lui Păscu” spuse și strîns din dinți.

Gherasim îi cercetă fața. Era netedă, fără cute, ca o mîinge. Uite, stă aici, împușcă SS-iști în amintirea lui Păscu și acasă îl așteaptă familia și nevastă-sa. Și de bunăseamă, ar fi fost pe deplin justificat dacă rămînea acasă: abia venise din închisoare. Dintr-odată îl veni să-l strîngă mîna, dar nu cuteză să se apropie de el: „O să crează că sint un copil”.

— Bravo Gherasim! îl bătu Horvath pe umăr. Nu știam că ești un ochitor atît de bun.
— Își fixă pușca mitralieră la umăr și seceră și el cîteva SS-iști. „Asta în amintirea lui Păscu” spuse și strîns din dinți.

Gherasim îi cercetă fața. Era netedă, fără cute, ca o mîinge. Uite, stă aici, împușcă SS-iști în amintirea lui Păscu și acasă îl așteaptă familia și nevastă-sa. Și de bunăseamă, ar fi fost pe deplin justificat dacă rămînea acasă: abia venise din închisoare. Dintr-odată îl veni să-l strîngă mîna, dar nu cuteză să se apropie de el: „O să crează că sint un copil”.

— Bravo Gherasim! îl bătu Horvath pe umăr. Nu știam că ești un ochitor atît de bun.
— Își fixă pușca mitralieră la umăr și seceră și el cîteva SS-iști. „Asta în amintirea lui Păscu” spuse

Deschizător al drumului spre realismul socialist

(Urmare din pag. 1-a)

sau Hala Sani, au găsit ele teatre... Hala Sani, au găsit ele teatre...

țările dorințelor și nevoilor lor. Emoțiile care însoțesc munca sint o sursă...

va crește ca el, odată cu vremurile. Multe mesteșuguri de învațat scriitorii...

roșit și le-am putut rosti atunci. Auzit despre fapte noastre, despre suferințele noastre și chiar despre cu-

manul a fost alungat, iar pentru țărani care s'apăsaseră de moartea ce...

lelasi forțe fasciste de către armatele de țărani și muncitorii români. Poporul...

cum țieva zile la o solemnitate care a avut loc în Palatul Marii Adunări Naționale.

Intimpările adesea înspăimântătoare dar adevărate și oamenii acelor...

Pentru că veni vorba de apropierea lui Sadoveanu de clasa muncitoare...

Mihail Sadoveanu este un deschizător al drumului spre realismul socialist...

Poporul nostru a înțeles acest adevăr și de aceea l-a înconjurat pe Mihail Sadoveanu...

Burghezia și mosierimea își închipuiau că, aruncând în ochii și închi-

După eliberare, iubite de partid și de popor care l-a trimis de trei ori...

Acum, în această sală se aflau conducătorii partidului și guvernului...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

Opera lui Sadoveanu reprezintă formația progresivă a sufletului nostru...

POEMUL EPIC

grup de eroi care au reprezentat începutul unei mari tradiții. Poetul urmărește deopotrivă mișcarea maselor...

erori — episodici, cu toată ostentarea pe care și-au dat-o poezii de a-i reda cu strălucire.

7/1955) și „In satul lui Sahia” de Eugen Iebeleanu, mai ales în partea sa a doua, cea mai amplă. Poezii au alternat momentele epice cu cele lirice...

la nivelul „eroilor de baladă”, de a zugrăvi faptele lor „de proporții epice” sau epopee.

Poemul lui Iebeleanu folosește mai multe din aceste modalități: el abordează direct evenimentele, urmărirea desfășurării, dar acordă spațiul necesar și vieții și faptelor eroilor...

lul”, închinată istoriei poporului nostru — folosește o nouă modalitate, diferită de amândouă cele precedente: el construiește poeme de sine stătătoare...

Acum se sărbătorește aci, de către cei mai buni fii ai clasei muncitoare...

DISCUȚII

MAI BINE MAI TÂRZIU

Înainte de a spune ceva în legătură cu discuția purtată de Vera Călin și Lucian Raicu în jurul problemei receptivității criticii, ridicată de cel din urmă, simt nevoia să-mi motivez intervenția tardivă, nu din dorința de a smulge iertarea cititorului, ci dintr-o elementară civilitate față de el.

S-ar părea că, de vreme ce n-a fost dezvoltată la timp, disputa n-ar merita, prin natura ei, să fie reluată după atîta vreme de la declararea și că a o redeschide ar însemna să faci din țintar armăsar sau să bați apa în piua. Deci n-ar fi mai bine a o lăsa să piară în apa uitării, acolo unde s-au înecat și alte încercări similare? Convinși că, avînd a face cu o temă interesantă și esențială de astă dată meseriei noastre, scepticismul nu este fondat, sînt sigur că cele mai modeste observații vor contribui măcar la reanimarea schimbului de opinii, dacă nu la elucidarea controversei.

Sper că vă amintiți cum pentru Vera Călin „în afară de aplicarea științifică a criteriilor obiective, există în orice operă de critică literară capitolul interesant și esențial care, fie că e introdus prin cuvinte ca: socotesc, cred, după părerea mea sau le presupune doar, — exprimă tot ceea ce este mai specific în personalitatea criticului acum artist”. Încurajat astfel, artistul din mine „crede” și el că unele din obiectivele Verei Călin la părăsire lui Lucian Raicu sînt nejustificate. Acesta a urmărit să demonstreze că unul din principalele eforturi ale criticului trebuie să se îndrepte spre delimitarea specificului artistului studiat, prin dezvoltarea modalității lui de oglindire a vieții. Vera Călin găsește că o asemenea preocupare, justă în sine, a fost transformată, sub condeiul feros al lui Raicu, aproape în contrariul ei, fiindcă n-ar fi fost subordonată celui fundamental al criticii realității sociale, care este „construcția universului artistic al scriitorului cu lumea obiectivă”. Și, tot ce adaugă: „Fără acest criteriu de judecare a creației literare, criteriul pe care îl folosește Raicu îl neglijează, genulificarea criticii în fața viziunii specifice nu se deosebește structural de concepția „universului închis”, de îngăduință nelimitată pe care o acordă critica estetică scriitorilor, de a-și construi o infinitate de universuri specifice, însoțite de viziuni personale, lipsite de comunicare cu viața, însoțite în care cititorul sau criticul putea pătrunde doar printr-o mistifică fuziune cu spiritul artistului. Într-un moment de fulgurantă irațională”, demisur, acesta este punctul de aluzie într-o comună mistică cu universul scriitorilor.

În stabilirea caracterului și a valorii operii de artă el s-a situat textual pe pozițiile principale ale realismului socialist, pornind de la premisa necesității comparării artei cu realitatea: „Adevărată critică literară este un tovarăș de luptă al literaturii, ea sprijină literatura, indicîndu-i sarcinile esențiale, hotărîtoare ale societății, aplicînd ca un criteriu fundamental de apreciere a valorii operii literare, măsura în care aceasta răspunde problemelor vieții” (s. n.).

Se va răspunde că declarațiile, oricît de exacte și sonore, nu sînt suficiente. Desigur. Dar în cursul susținerii propriu-zise a tezei sale, „criticul” nu a încălcat principiul invocat. Eu cel puțin n-am avut deocăltare impresie. Dimpotrivă, Lucian Raicu s-a conformat necesităților metodologice în general și ale esteticii în noi speță. În primul rînd, cercetînd raporturile dintre personalitatea criticului și aceea a scriitorilor, el trebuia să se întereze de criteriul fundamental al aprecierii estetice (definit mai sus) doar în măsura în care îl servea la lămurirea temei sale și fără de care, e drept, nici nu poate fi rezolvată. În al doilea rînd, pentru Raicu, deslășirea originalității artistului reprezintă exclusiv ceea ce mai bună pe care, înaintînd ferm, criticul ajunge la țelul final al artei, reflectarea vieții, și unde își pune în aplicare criteriul său fundamental. Lucian Raicu, stabilind între gradul de originalitate a artistului și gradul de corespondență a operei acestuia cu viața o relație de la mijloc la scop, nu a făcut dintr-un criteriu subordonat unul principal, precum critica estetică, el a urmat logica internă a actualului critic. În al treilea rînd, este de observat că acest mod este impus nu numai de cerințele judecării critice care refacă drumul străbătut de artist în sens invers, de la opera de artă la viață, dar și de natura celei dintîi, de caracterul dialectic, contradictoriu al imaginii artistice, care este simultan subiectivă și obiectivă. După cum se știe, arta este o imagine subiectivă a lumii obiective. Dacă deci numai artistul cu adevărat personal poate surprinde esența realității, tipicul din viață, atunci și condiția majoră pentru aplicarea cu succes în critică a criteriului fundamental de apreciere a artei, este descifrarea specificului, a originalității imaginii. Prin urmare, Lucian Raicu n-a săvîrșit o eroare nici teoretică, nici metodologică. Oricum, era de datoria reclamantei să dovedească presupusa infracțiune prin examinarea argumentației și a exemplorilor produse de partenerul ei, în raport cu intențiile acestuia, limitate precis la ceea ce are să discute și care am căutat a o sublinia. Însă Vera Călin a deplasat, cu sau fără voie, dezbaterile asupra altui obiect și astfel a ajuns să reproșeze lui Lucian Raicu o intervenție de criterii și o confuzie între mijloc și scop, ca tot atîtea abateri — inexistente — de la normele realismului socialist — ar fi în critică. Lucian Raicu s-a înșelat în altă direcție. În comentarea apologetică a volumului al doilea al romanului „Un om între oameni”, el a mers pînă acolo că a atribuit subiectivitățile reale ale romanului, ori-

ginalității, modalității artistice, specificului lui Camil Petrescu. Mă așteptam de altminteri ca Vera Călin să-l combată pe Raicu în această postură de avocat alit de zelos al autorului preferat înlocit a fost cel pe-și să-și compromită propriile vederi juste, și nu să renunțe în mod expres la chestiunea aprecierii a aproape opuse date de Raicu romanului lui Camil Petrescu.

Ma! Înainte am dat dreptate Verei Călin cînd prevenea pe critici asupra pericolului de a cădea într-una din capcanele estetismului prin investigarea unilaterală a „viziunii specifice”. Dar de aici nu e bine să conchidem la abolirea noțiunii. Dacă sistem de acord — și odată cu noi, în repetate rînduri, Vera Călin — ca originalitatea artistului decurge nu numai din stil, înțeles ca ansamblu de procedee de construcție a imaginii, dar și dintr-o atitudine proprie față de viață, atunci și consecvența raționamentului cit și fidelitatea față de structura complexă a artei ne silesc a recunoaște că toate aceste elemente, concepție, stil, tonalitate, etc., converg într-un tablou global unic, într-o imagine subiectivă, mai mult sau mai puțin completă și exactă a realității obiective. Vorbind de doțușia discretă a lui Cehov, spre deosebire de sentimentalismul violent al lui Dickens, Vera Călin confirmă indirect existența unuia din compartimentele tabloului, în cazul dat, moral sau afectiv. Noțiunea are însă o sferă mult mai largă, incluzînd, la marii creatori, numeroase domenii ale vieții. În opera lui Eminescu se restrînge într-un mod propriu, societatea vremii, și chiar, în cea a lui Călinescu, istoria patriei sale și natura în special cea botanică etc. (Să ne amintim de magistrala descriere a universului eminescian Intocmită de G. Călinescu). Ba, mai mult, autorul „Scrierilor” avînd o reprezentare cosmogonică asupra evoluției materiei, putem să ne referim la o astronomie și o fizică eminesciană. La Maiaikovski, universul poetic este dominat de om și e conceput dinamic, în plin proces de transformare în mina revoluționară — a ziditorului noul orînduirii. Sînt aceste preferințe artistice arbitrare, fruct al subiectivității desăvîrșite a artiștilor? Nu. Și aici, în explicarea contururilor felurite pe care lumea le-a imprimat fantaziei artiștilor, estetica marxist-leninistă își dă deplină măsură. Cum? Răspunsul este cunoscut: apelînd la condițiile istorico-sociale concrete, la poziția de clasă a făuritorilor de frumusețe, la înălțimea năzuințelor care-i inspiră, la capacitatea lor de a îmbrăși aspirațiile populare, la universalitatea lor. Trebuie să acceptăm orice univers? Evident, nu. Pînă în paralelul universului artistului cu realitatea exterioară, respingem „viziunile specifice” denaturantă și aprobăm tablourile conforme cu viața. Folosirea scrupuloasă a metodei de gîndire puse nouă la dispoziție de clasicul marxismului, ne imunizează înaintea

bolii „comunității mistice cu universul închis”. Simpatia estetică, legătura psihologică dintre critic și opera cercetată, nu este de confundat cu misterioasa comuniune. Întîi. Și apoi și ceea ce este decisiv, esența oricărui fenomen, deci și a artei, se descoperă la lumina analizei raționale propriie materialismului dialectic. Cîndînd în spirit critic, discriminativ, să păstrăm, fără teamă, în vocabularul nostru estetic termenul înlocuit pe nedrept, pentru că, metaforic sau nu, el apare mai bine ca oricare altul, o noțiune prețioasă, lipsită în esență de orice subiectivism. Ce-am spune dacă am alunga cuvîntul personalitate, de exemplu, sub motivul că-l utilizează și estelii, și încă din plin? Promovînd însă unul sau curente și stiluri deosebite, după înclinațiile și gusturile individuale, realismul socialist încurajează în fond viziunea specifică, ansamblul de idei și de sensibilitate a artiștilor, universul lor.

Am lăsat pe ultimul plan principiul obiect al întîmpinării Verei Călin și care ocupă cea mai mare parte din articolul ei, deoarece se bazează pe un fel de proces de intenții, sau în cel mai bun caz, pe o neînțelegere ușor de clarificat. La început, vă amintiți, Vera Călin s-a străduit a evidenția subiectivismul ce ar izvorî aproape cu necesitate din pleoara lui Raicu în favoarea reliefării de către critic a varietății neuzabile a stilurilor, a modurilor reflectării artistice pe de o parte și pe de alta în favoarea exprimării propriilor preferințe ale criticului. În continuare pe pe larg, același adversar este atacat ca un dogmatic peior care „reclamează, înăbușirea sau anihilarea preferințelor individuale”, datorită următoarelor declarații a lui Raicu, care este în același timp și cea de-a doua teză a lui: „Mai presus de orice înclinații particulare, aprecierea operei literare presupune din partea criticului un acut simț al adevărului”. Pozitiv, în poziția lui Raicu îmi pare tocmai dubla sa exigență față de criticul autentic, cu alte cuvinte formularea datoriei interpretului artei de a nu retrage celatenia artistică operei care nu intră în cercul preferințelor sale, neînclînd însă ipso facto să și le proclame. Dintre romancierii mie îmi place Rebreanu mai mult decît Hortensia Papadat Bengescu. Adevărul dictează însă conștiințele mele critice și admiterea valorii autoarei „Rădăcinilor”, a viziunii ei despre roman. Sau alt exemplu. Este cunoscută predilecția Verei Călin pentru Dickens. Ea a scris totuși și cu aceeași comprehensiune și despre Cehov și despre Camil Petrescu. Atunci, de ce ar implica o contradicție, ar „sconta un conflict”, platformă critică pe care se așează interpretul Raicu, în sfîrșirea sa nobilă de a se supune obiectului, de a o lăsa să se scupe nici una din intențiile sau nici unul din mijloacele artiștilor de care se apropie, și de a nu renunța la enunțarea curajoasă a sim-

patilor sau antipatiilor sale literare. Cred că idealul criticului trebuie realizat în tendința de a da glas subiectivității sale în limitele obiectivității față de legile aprecierii estetice. Inversunarea, chiar elegantă ca formă, a Verei Călin, în a surprinde contradicții acolo unde nu sînt, este cu altă mai surprinzătoare cu cît ea însăși a expus concentrat convingerile lui Raicu. Doar că le-a prezentat ca pe un bun rezervat stes. „Aș spune că în cazul unui critic bine orientat, sfera preferințelor individuale e cuprinsă în cea a adevărului, cea a adevărului fiind mai largă”. Practic, pot exista asemenea contradicții. Și alt Raicu, cit și Vera Călin încă mai net au confirmat mai cazul, prin pilde ilustre, ca Belinski, Saint Beuve, Ibrăileanu. Fie zis în fugă, eroarea în judecata estetică nu are ca sursă o unică subiectivitate a preferințelor individuale adevărului. Cel mai adesea ea provine din tălmăcirea falsă a unui criteriu just. Dacă atitudinea minimalizatoare a lui Lovinescu față de Caragiale sau Sadoveanu este de pus pe seama esteticii sale puriste și subiectiviste, supraaprecierea lui Carp din partea lui Gherea pune în lumină cealaltă posibilitate. De asemenea, așa se întîmplă criticilor noștri astăzi. De exemplu, entuziaștii romanului „Ogoare noi”, sau lui M. Novicov care în volumul „Inscripții” de N. Tăutu citește o concepție filosofică personală.

În fine, o ultimă și scurtă precizare. Ca altă alți predecesori, impunătorii sau obscurii, în profesia sa Vera Călin cere pentru critic, un regim egal cu al creatorului: „Vreau să subliniez dublul caracter al criticii — știință dar și artă în aceeași măsură”. Fără a dori să sîrbeșcu cu ceva din drepturile descendenților lui Zoi, strămoșul nostru grec, cred că săvîrșim o confuzie acordînd criticii o prerogativă altă de măgulitoare. Disciplina științifică, minînd noțiuni și nu imagini, critica nu poate fi prin definiție, prin esența ei, artă. Elementar dar adevărat. Alceva va fi voit să afirme Vera Călin. Există în măiestria critică un mod asemănător meșteșugului artistic de a împleti noțiunile de specialitate cu imagini, de a alterna limbajul discursiv, analitic cu cel figurat. E o îmbinare către care, firește, trebuie să năzuim dar care nu este absolut indispensabilă gîndirii critice. Nu putem concepe artiști fără talent. Critici, da. Oricine poate cita critici mari prin ideile proaște și prin știința descărierii operei de artă, dar lipsiți de talent artistic. De ex. Ibrăileanu, nu, tovarășe Bratu! Ceea ce nu înseamnă că nu sînt critici care dispun de o asemenea apănă, dar pe care-l exercită nu propriu zis în calitate de critici, ci, ca artiști. Aceștia sînt relativ puțini. Cea mai bună dovadă, vai, prin contrast, o furnizează autorul intervenției de față.

M. Petroveanu

INSEMNAȚII DESPRE LITERATURA

(Urmare din nr.-ul trecut)

POEZIA

În ultimii ani, revistele noastre au publicat o serie de poeme, multe poezii, editurile au tipărit numeroase cîntecuri de versuri. Au apărut nume noi. Unor s-a înfrimă să zicim „vârșii”. De ce se publică atît de multe versuri? Despre multe dintre ele nu se pomeniște nimic. Este adevărat, Redacțiile revistelor și editurile trebuie să-și sporească exigența față de poezie, atunci cînd aleg pentru publicare din ceea ce li se propune și trebuie să lucreze mai mult cu tinerii poeți. Realitate valabilă și în ceea ce privește proza.

Cititorul care înțelege poezia va găsi în literatura noastră și fenomene remarcabile și semnificative deosebite de creștere.

Astăzi în dezvoltarea poeziei, alături de generațiile mai vechi, generațiile mijlocii încep să joace un rol tot mai mare, nu atît prin vîrstă lor, cît prin timpul în care au intrat în marea viață poetică. Iarășii mi se poate reproșa că „sac liste”, dar vreau să arăt desigur că se înfrimă e vorba. Tvardovski, Simonov, Mihailov, Iașin, Aligher, Bergolz, Gribaciov, Serghei Smirnov, Majlisko, Voronko, Oleinik, A. Kulesov, Tank, G. Abaridze, I. Novikov, Siraz, Silva Kaputikian, Georgiev Emin, Meielaitis, Smuul, V. Arandă, Imermanis, Tursun-Zade, Mirsakat Ergaliev, Mirmuhsin, Ahmet Diamil, Kara Seiltiev, Sibgat Hakim, Mustaf Karim, Rasul Gamzatov, Mikail Kazakov și contemporanii lor talentați hotărîse în mare măsură situația existentă în poezia de azi. Cu altă mai sporită trebuie să fie și exigența noastră față de ei. După ei vin tinerii și alții mai tineri, printre care se relevă de asemenea cei mai talentați. Dar mulți se găsesc încă în perioada de formare: alături de versuri remarcabile dau și versuri nefinite, lipsite de idei, unsoiri chiar netrigîțite (înă se care o poartă de altfel și poezii din vechea generație).

Cele mai însemnate realizări ale poeziei contemporane sînt în domeniul liricii, al genului lirico-epic și, într-o oarecare măsură, al satiric. Pe de altă parte, aproape că nu avem marea formă epică — romanul în versuri și poezia dramatică.

Repet că analiza mea nu cuprinde tot ceea ce este mai bun și care merită atenție. Aprecierile mele poartă în mod involuntar un caracter de adnotări dar, la drept vorbind, o serie de fenomene ale poeziei pe care le voi analiza, nu au pînă acum nici măcar adnotări.

Aș fi vrut, în primul rînd, să menționez noile versuri pentru copii ale lui S. Marșak, „Atelierul din buzunari”, „Poveste despre un șoricel deștept”, „O întimplare pe drum” noile poezii lirice și ciclul de poezii sau fragmente care poartă titlul general de „Vremuri și oameni”. În poezia lui Marșak se îmbină armonios gîndirea clară, zugrăvirea plastică și o dinamică simplă și formei; și ul-

INSEMNAȚII DESPRE LITERATURA

(Urmare din nr.-ul trecut)

POEZIA

timul lui ciclu apar vîl în fața cititorului contemporan portretele lui Vladimir Stasov, Gorki țarî, Șalîpa, Reușite sînt fragmentele „Începutul veacului” și „Yalta”.

Culegerea noulor poezii ale lui N. Așev ne arată că poetul a ajuns la o mare simplitate a formei, fără să fie lipsit de originalitate. Nu putem deci să dorim poetului o mai strînsă legătură cu contemporaneitatea. Se distinge ciclul de versuri despre Gogol. În discuțiile noastre literare s-au auzit glasuri care l-au imputat lui Așev faptul că, în ciuda unei versiuni cunoscute, potrivit căreia Gogol, fiind bolnav, a ars al doilea volum din „Suflete moarte”, susține drept posibilă versiunea că în acest volum Gogol înținea mina Rusiei revoluționar-democrate și că volu-

versiuri cu un ritm lent care, ne amintesc de „Legende ucrainene”, poetul se regăsește. Cele mai bune din aceste poezii sînt „Gîndurile”, „Porțile de aur”, „Ivan Feodorov” și poezia cu temă contemporană „Nunțile”. Poetul este însă uneori prolix.

Culegerea „Versuri noi” a lui S. M. Cikovani ne bucură prin simțul contemporaneității, prin varietatea fenomenelor vîștii pe care le zugrăvește poetul, în special prin alegerea unor teme mari, internaționale (ciclul „Pe drumurile Poloniei”, „Flori de dincolo de Oder”), și prin înaltul lor nivel poetic.

Ne-am obișnuit cu unele particularități ale poeziei noastre, ca fiind ceva firesc, iar din punct de vedere istoric nu putem să nu subliniem sentimentul viu, natural, într-adevăr poetic, al prieteniei între popoare, de care sînt pătrunse poeziile lui Rilski, Lugovskoi și Cikovani, analizate mai sus. Trebuie totuși să spun că Cikovani nu reușește întotdeauna să evite tonul declamativ. Aceasta se simte mai ales în poeziile „Primăvara patriei”, „Pămînt înnoit”, „Ștafeta păcii”.

În parte din versurile sale intitulat „La noi în Zaracie” — a găsit expresia noi în lirica sa eroică și descriptivă strîns legată de sentimentul de dragoste pentru patrie. Adevărat însă el se repetă.

El a devenit mai exigent în ce privește forma pentru a exprima avîntul cîntecului lui dar, de îndată ce trece la o formă mai complexă, avîntul îl absorbe cu desăvîrșire. Poezia lui „Tinerile” este profund emoționantă, o citești ca și cum ai cînta-o, fără să te gîndești dacă poemul are sau nu o logică artistică. Iar cînd începi să o analizezi, îți dai seama că nu știți dacă trebuie să-l spu poem sau suită muzicală, fiindcă este legată nu atît de un sistem de imagini bine gîndit, ci de un element emotiv. După părerea mea, pentru forma complexă, aceasta este o lipsă a gîndirii. Totuși în poem este redată cu mult sentiment continuuțata dintre generațiile eroice ale tinerilor și tinerelor din timpul Revoluției din Octombrie, din timpul războiului civil și al Marei Lupte pentru Apărarea Patriei.

Regretăm faptul că M. Isakovski publică atît de rar. Poeziile lui „Lumea nouă” și „Im” actuale, profunde prin ideea lor, poezii ale călătoriei de firesc într-o formă simplă și clară — nici prea mare nici prea mică, ci atît cît trebuie, — sînt mărturia înaltei măiestrii a poetului.

Aș vrea să amintesc de noile versuri lirice ale lui M. Braun din ciclul „Căielul pădurii”, publicate anul acesta în revista „Neva”. S-ar fi putut crede că poezia noastră clasică a spus tot ce se putea spune despre natura rusă, dar Braun a știut să treacă natura prin „eu” lui, dobîndind o neobișnuită precizie, plasticitate în imagini, pătrîndu-nu de atitudinea contemplativă a unui observator, ci de gîndurile și sentimentele unui contemporan.

(Continuare în nr. viitor)

Popoarele nu vor îngădui reînvierea militarismului german

AL ZECELEA CERC DIN INFERN: AUSCHWITZ

PĂMÎNT FĂRĂ CÎNTECE

MOTTO: „și din toate păsările cu grauri cîntătoare, îmi lași cîrdurile de ciort.”

TUDOR ARGHEZI

La Auschwitz și la Birkenau, Sub zări de zgură și cenușă, Roteau doar negri corbi, roteau, Foșneau din aripi lingă ușă, La Auschwitz și la Birkenau.

Le-au alungat pe cîntătoare Siniștri corbi cînd tot roteau, Ca svastică în loc de ghiare, La Auschwitz și la Birkenau. Le-au alungat pe cîntătoare.

Cheamăi de moarte tot veneau În negre pinze plutitoare Și pînă-n suflet să coboare La Auschwitz și la Birkenau. În negre pinze tot veneau...

Cu vocea lor de crau și crau, Ca aripi largi, spămintătoare, Intuneau și sfîntul soare

a Auschwitz și la Birkenau, Cînd tot veneau, veneau, veneau...

Ca niște duhuri de călîi, Aceste păsări mari, nebune, Zvirleau-și umbra peste lume, La Birkenau, sub ochii tăi, Ca niște duhuri de călîi.

Și-acum dacă privești anume Le vezi cum încă tîhnă n-au, Cum țipă groaznic să se adune De-asupra gropilor comune La Auschwitz și la Birkenau.

Iar dacă trece-o cîntătoare Prin cîmpul morții care l-au Umplut de glasuri cobitoare Imensul cîrd de corbi tresare La Auschwitz și la Birkenau.

O SUTĂ DOUĂZECI DE PICTORI

Mă uit în „Casa Morții” și iarăși mă cutremur La umbra nebulnie ce fu-n acele vremuri...

Fotografii mărite... Vărgați, pe ziduri reci, Cu haine ca ocașii, o sută douăzeci

De pictori din Cracovia, care la zid căzură Vopsînd cu roșul singe-un amurg pe piatra sură...

Nu bănuiră poate acei văzduh de smoolă! Atrășii de limpezimea aproape ireală

Din largul cer, din turnuri, din ziduri vechi, din ape, Veniră-n urbea dragă, lor să le fie-aproape.

UN OCHI DE APĂ VERDE

Un ochi de apă verde, ascuns după ruine, Pe unde altădată ardea un cremator, Un ochi de apă verde se uită către mine De parcă cine știe cu ce i-aș fi dator, Un ochi de apă verde...

M-aplec să-i văd adîncul — și-n felurite chipuri M-aruncă balta-n față oglinzi întunecoase. M-aplec să-i văd adîncul și albele nisipuri. Dar îmi selpesc de-acolo doar fîndării mici de oase.

M-aplec să-i văd adîncul...

Cracovia, orașul de pictori și tradiții, N-a-nfîmpinat cu preșuri, sub cizme, noi veniții.

Și nici penelul meșter nu vruse să picteze Feldwebeli lingă triste fecioare poloneze.

Cînd nebunia goală model vru să le fie, Toți pictorii scuipară pe-această nebulie.

Și-atuncea într-o seară amară-i adunară Pe pictori coborîndu-i la Auschwitz, jos, în gară.

Și-acolo sub călcîiul de fier și foc căzură Vopsînd cu roșul singe-un amurg pe piatra sură...

CAMERA Nr. 15

Durerea mea tu, versule, alina-o! Mă fă să uit imaginea dantescă A contelui, pe nume, Ugolino.

Răspunde strofa: — Dar, poete, vezi că De veacuri lungi în inimă e vie; Tabloul de iad, ci nu o simplă frescă!

— Atuncea, vers, dă-mi dezlegarea mie Să zugrăvesc în vechile terține Noi scene de oribilă cinie.

Deci, cititor al meu, te iau cu mine În „Casa Morții”-aici, într-o-năpădere, Ca înlăma-și în vechi să nu se-aline,

Să gemă răstîgnită de durere Cînd Ugolini mai mulți va fi să vadă Învalmășii în cruntă sfîșiere!

Rămie dar, înfipite ca o spadă, În conștiința lumii-acele vremuri Cînd oamenii erau silii să cadă

Mai jos ca fiara... Cînd tîrîți în trenuri Nevinovați, erau zvrîliți aice În lagărul macabru... Te cutremuri!

Ca morții vii, sau viii morți, sub bice, Gazați, sfîrșiți în ghiarele torturii, Din ceas în ceas cîntîndu-li-se price.

Unii, împinși la marginile urii, Să deie lumii vești cercau să fugă Prin sîrme ca lianele pădurii.

NE-AM DESCOPERIT...

Graiurile, zec și sute, murmurau aici în șoapte Cînd venirăm, solii lumii, în amiaza caldă-a verii, Ca să ne-amintim amurgul și adîncul miez de noapte

Ne-am descoperit și ochii scormoneau profund în zare, Plumb topit ardea obrazul: lacrimile în șiroaie... Și vedeam genunea sumbră-a amintirii celor care Moartea-n brațele-i de flăcări nu putuse să-i deaioale.

Ei privit-au printre sîrme, peste ziduri, de-atunci încă,

Aprinzînd în inimă visul și cununa aurorii,

Și mulți cădeau, Ingenunchînd ca-n rugă, Sub fulger și electrică povară... Pe cei scăpați, călîi în rol de slugă

Îi osindeau, în astă chilioară Că ziduri reci, zgîrciți în lumină, Mușcați de foame, rînd pe rînd să moară.

Aici, în umbra bolge și Caină, Erau sortiți a-sculțe nopți de-a rîndul Crau, împușcați la zid, nebunli.

Stropeau cu singe mii și miș pămîntului... Și a-uzea: — Mai bine-ar fi să fie Pe-aceiași drum să ne-nțîlim mormîntul!

Dar lor căteava foamei le sfîșie Cu-aceiași colți tăioși de totdeauna Din trup-n care inima-i doar vie.

Pe gemă, tăiată-n grații, intră luna Și singerează-n ochii arși ca scrumul... Cîntă-o ciuică undeva, nebuna!

După vreo douăzeci de zile, unul Căzu vîndut poate-un izvor cu apă, Cînd vîntul zvirle stropi în zid, nebunul!

Doi se frăsc și gem și plîng și sapă Cu colții-n carne lu ca de cenușă Și-astfel începe groaznica agapă.

Călăii lor sbucnesc în ris la ușă...

Premiera „Citadelei sfărîmate” în limba maghiară

Teatrul de Stat din Oradea a prezentat luni seara în sala Studio a Teatrului Național „J. L. Caragiale” premiera în limba maghiară a piesei „Citadelea sfărîmată” de Horia Lovinescu. Aceasta premieră în capitală a fost prezentată în cinstea celui de al 11-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român.

Publicul maghiar din București, care a umplut sala pînă la refuz, a primit cu satisfacție versurile maghiare a piesei, regia matură și jocul ansamblului de la Oradea. Punerea pe scenă a acestei piese are o demonstrație

serios progres în munca artistică a Teatrului de Stat din Oradea, față de cele două spectacole date pînă acum în capitală.

Un deosebit succes a avut în rolul bunicii Poop Lili, artistă emerită a Republicii Populare Romne (de la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj) Rolul lui Matel a fost interpretat la un înalt nivel artistic de Dălbinoi András. Laude deosebite meriță și Cske An-drás în rolul lui Petru (mai ales în actul II și III), Dukász Anna în rolul Irinei, Szögi Arany în rolul Adelei și

Bárdi Teréz în rolul Emiiei. În schimb Ithész Aladár, în rolul lui Gri-gore Dragomirescu, nu a reușit să dea figura veridică a acestui personaj, transformîndu-l nemotivat într-o figură comică exagerată.

Premiera „Citadelei sfărîmate” ne-a oferit o nouă dovadă a progresului teatrelor maghiare din provincie precum și a dragostei cu care publicul din capitală răspîndește aceste deplasări — care ar putea să fie mai dese, m. e.

ROMANIA ȘI FRANȚA

Poporul român știe de multă vreme că Franța este o țară frumoasă, luminată și dreaptă...

geron și ducele de Richelieu, cooperat cu un corp ofiteresc format sub îndrumarea...

expresive ale vremii. În primele decenii ale secolului următor apare la noi Louis Dupré...

Const. Rosenthal, I. Negulici, G. Lecca, Tattarescu, N. Vermont și St. Luchian...

Și stăni le acopăr — e ură și turbare în ochii lor cei negri, adncți și desperați

O! luptă-te-nvăliță în pletele-ți bogate, Eaci! flamura cea roșă cu umbra-i de dreptate

Românii și francezii au trăit multe secole fără să înmulțească stările unora...

Curul interesului public nu putea fi însă zădărit, în Muntenia, lenchită Văcărescu laudă, în Gramatica sa din 1787...

Legăturile de cultură, însușirea culturii franceze, devin afit de generale în țările românești după 1830...

Studentii vor urma, din ce în ce mai des de aci înainte, cursurile școlilor superioare ale Franței...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Este privilegiul poetilor adevărați de a localiza inspirația lor, chiar dacă n-o fac în forme declarate...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...

Acastă enumerare ar putea părea destul de inexpressivă dacă n-ar fi legată de rezultatul faptelor...